

1. Arkiv for jfr.

2. Avd. for beh.

3. Kopi: P.H. Gjæve

S. Bp

2/7 - 04 Jlv

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

Landbruksde partement
aksnr.: 00 10 27-05
BOKNR.

Mottatt:

2 JUL 2004

S k s e

Kopi:

Ark.:

Avskr.:

40

Landbruksdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Deres ref.
200303127/EDA

Vår ref.
2004/08069 U-A BUL/ero

Dato
02.07.2004

Høring - Odelslovutvalgets innstilling NOU 2003: 26 om odels- og åsetesretten

Justisdepartementet viser til Landbruksdepartementets brev av 13. november 2003.

1. Merknader til realitetsspørsmålene

Justisdepartementet finner det vanskelig å ha en klar oppfatning av om en opphevelse av odelsretten, slik et mindretall i utvalget går inn for, bør anses som mest tjenlig for landbrukets utvikling. Men vi ser klart at mange forhold av betydning i dag er helt annerledes enn da odelsretten i sin tid ble etablert, og også senest endret vesentlig ved loven av 1974. Vi vil anbefale at vurderingen av spørsmålet om opphevelse eller endringer av odelsretten i størst mulig grad skjer ut fra hva som må anses som på sikt å være mest gagnlig for å få et landbruk med driftsenheter som har en størrelse som anses tjenlig for å sikre lønnsomhet for dem som faktisk er og vil inn i landbruksnæringen. Vi har merket oss den høye andelen leiejord i næringen, og vi mener man bør se kritisk på lovfastsatte ordninger som kan bidra til at eiendomsretten til landbruksjord faller i andre hender enn hos aktive bønder. Odelsretten bør ikke hindre oppsamling av jord på aktive bønders hender hvis dette er jord som disse ellers må forpakte eller som blir liggende unyttet eller som mindre hobbybruk.

Odelsretten innebærer en særrett for en bestemt krets av personer til et gode som er nødvendig for å drive en bestemt næring og et bestemt yrke. Også personer som faller utenfor denne kretsen, eller som ikke har god nok odelsrettslig prioritet til å kunne nyttiggjøre seg odelsretten, utdanner seg i praksis til dette yrket. Odelsretten har en viss utestengingseffekt i forhold til disse. Fordi odelsretten også har en slik side, som bør anses uheldig under dagens samfunnsforhold, bør den ikke opprettholdes i videre

Postadresse
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse
Akersgt. 42

Telefon - sentralbord
22 24 90 90
Org. nr.: 972 417 831

Plan- og
administrasjonsavdelingen
Teletaks
22 24 95 34

Saksbehandler
Bård Uleberg
22 24 51 40

utstrekning enn hva som kan legges til grunn at er til gagn og nytte for landbruket, personer i landbruksyrket og for samfunnet. Spørsmålene om lovendringer må vurderes ut fra dagens samfunnsforhold. Vi er derfor åpne for en vurdering av odelsrettens berettigelse ut fra dette.

Skal odelsretten opprettholdes bør den etter vår mening reserveres for eiendommer med en størrelse som på sikt gir grunnlag for videre drift som selvstendige bruk fordi eiendommen gir brukeren et klart bærekraftig bidrag til en familieøkonomi eller mer. Vi antar at odelsrett for mindre eiendommer kan bidra til at eiendomsretten til landbruksjord overføres til andre enn aktive bønder.

Dersom man opprettholder odelsretten, ser vi de likestillingshensyn som kan tale for å endre prioritetsrekkefølgen også for dem som er født eller adoptert før 1. januar 1965. Vi vil imidlertid peke på at en slik endring kan slå inn på en måte som kan virke konkret urimelig med tanke på den som ved en endring flyttes fra best odelsprioritet til nest best, tredje best eller lavere prioritet. Vedkommende kan ha innrettet sin utdanning og valgt bosted m.m. ut fra den sikkerhet odelsprioriteten ga. At en endring vil slå inn nettopp nå da overgangsregelen i nåværende odelslov § 78 første ledd vil ha full effekt for siste generasjon som omfattes av regelen, kan i og for seg tale både for og imot endringen, alt etter om likestillingshensynet eller innrettelseshensynet vektlegges sterkest.

Vi støtter den foreslåtte endringen av odelsloven § 20 første ledd første punktum, som gir grunnlag for raskere og sikrere avklaring på forhånd om hvorvidt odelsretten kan bli benyttet, gjennom at eieren kan sette en frist for odelsberettigede til å besvare om de vil nytte retten. Bestemmelsens nye og kortere frist på to måneder gir samsvar med lov 9. desember 1994 nr. 64 om løysingsrettar § 12 andre ledd. Også på nærmere detaljplan bør det bli samsvar mellom nevnte lov § 12 andre ledd og odelsloven § 20. Regelen om når fristen regnes fra, i § 12 andre ledd bør vurderes tatt med også i odelsloven § 20.

Videre støtter vi endringen av fristbestemmelsen i odelsloven § 40, som også gir større likhet mellom odelsloven og lov om løysingsrettar § 12. Når fristen kortes ned til 6 måneder, kan det i og for seg vurderes om fristen ubetinget bør løpe fra tinglysningen av skjøtet slik som i dag, eller om man bør stille opp et annet utgangspunkt for fristen, sml. lov om løysingsrettar § 12 første ledd, jf. § 11. Vi ser imidlertid at flere hensyn taler for å beholde et så klart fristutgangspunkt som i odelsloven § 40 i dag, og finner for vår del ikke hensynet til å få overensstemmelse med lov om løysingsrettar som tilstrekkelig grunn til å endre fristutgangspunktet.

Til skifteloven § 62 nytt andre ledd mener vi at det bør vurderes om fristen bør settes til to måneder i samsvar med det som foreslås i § 20, se nærmere senere under våre merknader til § 62.

2. Merknader til utformingen av lovbestemmelsene

Til odelsloven § 8

Vi ser at flertallets forslag til § 8 første ledd andre punktum ikke nevner "sysken av foreldre", sml. første punktum. Vi stiller spørsmål om utelatelsen ikke må anses som en inkurie?

Til odelsloven § 15

Den foreslåtte § 15 fjerde ledd andre punktum er uklar. Etter bestemmelsen er det et vilkår for samodling at samboere "blir eigarar av slik eigedom som ektemakar kunne samodle etter tredje stykket". Vi er i tvil om hva denne henvisningen til tredje ledd er ment å innebære. En mulig måte å lese bestemmelsen på kan være at spørsmålet om samodling for samboere beror på om samboerne, dersom de var gift, ville avtalt særøie eller valgt felleseie. En slik vurdering vil imidlertid være svært hypotetisk og tvisteskapende siden man i et samboerskap ikke uten videre får holdepunkter for hva som ville vært valgt hvis partene hadde vært gift. Utvalgets merknader tyder heller ikke på at det er meningen at bestemmelsen skal forstås på denne måten. Utformingen av bestemmelsen bør vurderes nærmere med sikte på en klargjøring.

Rent språklig bør nåværende fjerde ledd andre punktum deles opp i minst to setninger, f. eks. kan de siste tre delvilkårene formuleres i en egen selvstendig setning:

"Føresetnaden er at dei blir eigarar med like partar og dette eigedomshøvet varar ut odlingstida, og at dei i heile odelshevdstida har same adresse i folkeregisteret."

Til odelsloven § 19

Forslaget til endring i odelsloven § 19 tredje ledd kan alternativt lyde:

"Den som har avhendt odelsjord, har ikkje løysingsrett mot kjøparen eller rettsetterfølgjarane hans med atterhald for der jorda er fræseld eigaren ved tvangssal."

Til odelsloven § 20

Utformingen av odelsloven § 20 er blitt svært tung. Første ledd bør språklig sett vurderes nærmere, og den bør muligens deles i flere ledd.

Til odelsloven § 33

Til § 33 tredje ledd mener vi at forskriftshjemmelen bør være noe mer utførlig. Hva kan departementet gi nærmere regler om?

Til §§ 34, 35, 36 og 47

Paragrafene 34, 35, 36 og 47, alles siste ledd, inneholder bestemmelser som gjelder dersom vilkåret "ekteskapsliknande sambuarforhold" kan sies å være innfridd. Dette er et vagt og uklart vilkår som kan skape tvister. Man kan spørre om ekteskap i dag er så ensartede at det uten videre er lett å si hva som er et "ekteskapsliknande" forhold

dersom ikke vigselsattest foreligger. Også § 15 nytt fjerde ledd gjelder for "ekteskapsliknande forhold", men rettsvirkningene er her knyttet også til at samboerne "i heile odelshevdstida har same adresse i folkeregisteret", slik at tvilstilfellene etter § 15 nytt fjerde ledd må bli langt færre. Det er Justisdepartementets klare oppfatning at loven entydig må definere hvilke samboerskap som er "ekteskapslignende". Dette begrepet gir i seg selv liten veiledning. I NOU 1999: 25 Samboere og samfunnet kapittel 12 er samboerbegrepet drøftet inngående, og synspunktene er langt på vei fulgt opp i St.meld. nr. 29 (2002-2003). Hvilken definisjon som er mest hensiktsmessig kan variere fra rettsområde til rettsområde, da forskjellige hensyn gjør seg gjeldende. Vi antar at det kan være hensiktsmessig å vurdere odelslovens samboerdefinisjoner i sammenheng med eventuelle endringer i arveloven i forbindelse med oppfølgingen av St.meld. nr. 29 (2002-2003). Selv om det ikke er opplagt at definisjonene bør være de samme, bør dette i det minste vurderes.

Til § 38

Ny § 38 gjelder et svært viktig spørsmål for en gjenlevende ektefelle, retten til husrom på gården dersom den gjenlevende må gi fra seg eiendommen. Men retten til husrom er i lovforslaget knyttet til en svært skjønnspreget totalvurdering der interessene til overtakeren står sentralt. Vi mener at avgjørelsen av et slikt viktig spørsmål om mulig bør knyttes til klarere vilkår eller til et mer presist skjønnsstema som sikrer mer forutsigbare avgjørelser. Lovbestemmelsen bør gi langt mindre rom for den enkelte dommers helt personlige preferanser, som man i praksis ikke kommer utenom hvis bestemmelsen blir utformet som lovforslaget i NOU 2003: 26.

Til odelsloven § 42

Forslaget til endring i odelsloven § 42 annet ledd kan alternativt lyde:

"Det same gjeld om ein son eller ei dotter som har tatt over odelsjord, skøyter den vidare til nokon av dei eldre syskena eller deira liner. *Det same gjeld om nokon av dei eldre syskena eller deira liner arver eigedomen eller kjøper den på tvangssal.*"

Til odelsloven § 57

Vi nevner også at bestemmelsen i odelsloven § 57 første ledd er blitt språklig tung. Alternative formuleringer bør vurderes.

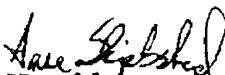
Til skifteloven § 62

Forslaget til skifteloven § 62 nytt andre ledd er ulikt formulert i NOU 2003: 26. På side 127 foreslås en frist på "inntil 6 måneder". På side 150 foreslås "minst 6 måneder". Det bør vurderes om fristen også etter denne bestemmelsen bør settes til minst to måneder, jf. den foreslåtte endringen av odelsloven § 20. Hensynet til effektivt oppgjør av skifteboene kan tale for en slik endring. På den annen side antar vi det kan være et hensyn at fastsettelse av odelstakst eller åsetestakst kan ta tid, og at den berettigede kan ha behov for å kjenne taksten før han eller hun avgjør om kravet skal gjøres gjeldende.

Det nye § 62 andre ledd bør også omformuleres noe og kan alternativt lyde:

"Under offentlig skifte kan tingretten eller bobestyreren sette en frist på minst to måneder for de odels- eller åsetesberettigede loddeiere til å melde fra om det gjøres krav etter første ledd. Den som ikke gir slik melding, kan ikke senere løse fra den som eiendommen overføres til. Om boet overfører eiendommen til en med dårligere odelsprioritet, blir den som ikke gir melding stående etter erververen og dennes linje i odelsrekken."

Med hilsen

for
Harald Aass
seniorrådgiver

Bård Uleberg
førstekonsulent